

Андрій ПУЧКОВ

АРХІТЕКТУРОЗНАВЕЦЬ
ВОЛОДИМИР ЄВГЕНОВИЧ ЯСІЄВИЧ
До 80-річчя з дня народження

Робота в мистецтві починається з самоствердження, в науці — закінчується самоствердженням.

М. А. ГАСПАРОВ

З прискореним рухом історії усе більше вимушені ми визнавати близьке за часом далеким по духу: мислення наше егоцентричне, в людях інших епох (навіть інших десятиліть) легко бачимо те, що схоже на нас, й знехотя помічаємо те, що на нас не схоже. Через ці обставини історична значимість будь-якого науковця (переважно гуманітарія) ґрунтується на неможливості замінити його кимсь іншим, тобто, з одного боку, полягає у певній окупації дослідником частини наукового простору, з другого, — у вичерпаності проблем, які цей простір в собі замикає. Чим непересічнішою й яскравішою була така людина, тим сиротливішою залишається займана нею наукова ніша: простим речам знайти заміну простіше. Людина одинока: особистість від особистості за життя відгороджена стінами взаємонерозуміння такої товщини (або проваллям такої глибини), що будь-які національні або класові бар'єри у порівнянні з цим — дрібниця. Послідовникам же йти прокладеним шляхом легше, але рухаються вони іншим поступом: з іншою інтонацією, іноді зовсім не схожою з ходою попередника. Це неодмінно свідчить про принципово суб'єктивізоване ставлення до досліджуваних іншою людиною проблем: їхнє розв'язання дозволяє значний люффт щодо так званого наукового вироку певній проблемі. Зазначена суб'єктивність лише подекуди буває надто неповторною (адже типи суб'єктів повторюються, а ось мислення й творча наснага кожного є унікальними), і тоді дослідження опиняються в просторі історії напрочуд авторськими, іменованими й тому неповторними.

Подібні думки беруть гору, коли береш до рук книжки Володимира Євгеновича Ясієвича (6.06.1929 — 13.12.1992) [1], що стоять на твоїх полицях. Він був архітектурознавцем та істориком будівельної техніки в Україні. Якщо з будівельною технікою усе більш-менш зрозуміло, що ж саме є архітектурою, мало хто може сказати точно. Словникові тлумачення лише деякою мірою (знову-таки суб'єктивізовано) розкривають поняття, але воно все одно уникає суворо

*Володимир Євгенович Ясієвич
(1929–1992)*

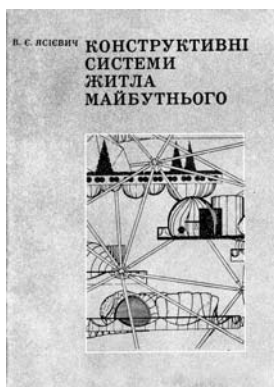
логічного розуміння, залишаючись нечітким і навіть містичним. — Як і будь-яке поняття, що покриває «шкіряними ризами» явище, а не річ. Найкращим, на мій погляд, лишається визначення Абрама Мардера («архітектура є формою суспільного буття, процес пізнання та перетворення суспільством середовища життєдіяльності людини відповідно до її матеріальних і духовних потреб» [2]). Тому й багато науковців, які знайшли помешкання у просторі архітектури, вимушені спиратися на щось, що лежить поза поняттям архітектури, тобто на якісь практичні виміри, звертаючись у тому числі до праксису історії архітектури, будівельних конструкцій, матеріалів, засобів формотворення тощо. Естетика архітектури як абстрактна, високого ґатунку розумова дисципліна була й лишається цариною для небагатьох (можу назвати декілька імен: Олександр Габричевський, Олексій Некрасов, Абрам Мардер, Василь Зубов, Григорій Каганов, Галина Лебедева [3]). Володимир Євгенович, здається, чітко розумів розпливчастість наукової області, в якій йому випало діяти як науковцю. Але його визначення архітектури як власне визначення віднайти не поталанило.

Ще у розквіті сил — десь у середині 1960-х — вчений залишає цікаву маргіналію на тільки-но читаній ним книзі Мойсея Кагана «Діалектика мистецтва»: «Різниця між мистецтвом і наукою не в структурі предмету художнього і наукового пізнання, а в методі пізнання й моделюванні (знову, абстрактно) пред-

мету» (на с. 112) [4]. Отже, саме метод, що відрізняє художню творчість від наукової, ставить науковець у центр вивчення будь-якої проблеми. Втім, не можна не відзначити, що науковий метод може мати усі риси методу художнього, і чим більш естетичним, елегантним є науковий метод, тим цікавішим — результатом, а звідси і виклад дослідження. Чим би не займався науковець, — а коло зацікавлень Ясієвича було значним, — завше можна відчути в його текстах звичку до суворой методології, щоправда, опоетизованій.

Як не дивно, провідною темою студій Володимира Євгеновича, незважаючи на розмаїття його наукових зацікавлень, була все ж таки історія архітектури у найширшому розумінні цього слова: де, що, як і ким збудовано. Починаючи з підготовки виставки до 75-річчя академіка архітектури Павла Альошии (1956) і публікації монографії про нього (1966) до докторської дисертації «Архітектура України кінця XIX — початку XX століття» (1981) й книжки за нею «Архітектура України на зламі XIX–XX століть» (1988), найбільшою увагою науковця користувалися саме історико-архітектурні питання (іноді, безперечно, спірні, оскільки суб'єктивні за природою), подекуди поступаючись місцем проблемам архітектурно-прагматичного циклу: переважно тим, які стояли у планах поточної роботи НДІТІАМ (в якому він майже усе життя працював) [5] на замовлення Держбуду СРСР. Між названими вище виданнями (окрім дещо абстрагованої від суто архітектурних проблем книжки «Про стиль і моду» 1968 р.) науковий доробок Ясієвича складають праці з теорії штучного середовища і питань про утворення конструктивних систем масового будівництва. З цієї теми ним було видано три книжки й дюжина статей [6]. Вірогідно, ці дещо прагматизовані аспекти архітектурознавства, по-перше, були вимушені «цікавити» Володимира Євгеновича з огляду на планову тематику НДІТІАМ, по-друге, дійсно допомагали усталенню цілісної авторської концепції архітектурного процесу XIX–

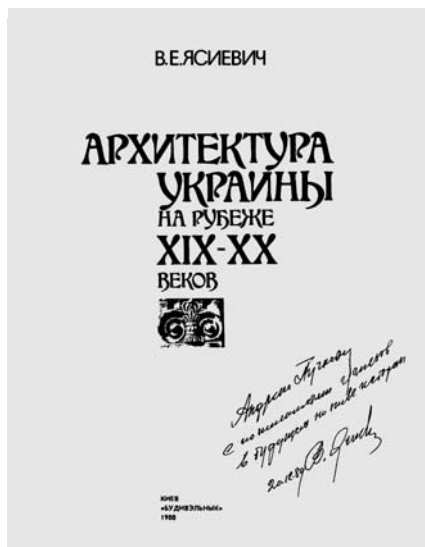

до друку його статтю про творчість генерал-інженера Миколу Белелюбського (написана 1988 р.), враження, що текст написаний не науковцем, а письменником, не залишало: тут і акценти розставлено віртуозно, і фактичний матеріал на квадратний сантиметр тексту не перевантажено, і нудоти наукової немає. Нагадаю перші рядки: «Старость не красит человека. Она большей частью деформирует тело, иссушая его или, наоборот, делая слишком грузным. В лучшем случае она убеляет голову почетными сединами, в худшем лишает ее этого некогда пышного украшения. В старости теряется острота зрения и блеск зрачков, которые мутнеют, ловкость движений и легкость походки, одним словом, все то, что связано с бранным телом и что способно стареть, подчиняясь законам физиологии. Но душа человека, его ум, воля, творческая потенция, чувства часто остаются молодыми, насыщенными новыми мнениями и незавершенными мечтами. Поэтому, глядя на стариков и видя их внешнюю физическую оболочку, молодые часто не могут представить всей полноты, значимости и красоты жизни, прожитой человеком, и допускают ошибку, снисходительно и с высоты молодости и силы глядя на стариков. Однажды такую ошибку совершил Константан Паустовский...» — далі за текстом [8]. Ось перші рядки монографії про Альошина: «Поважні члени журі здивовано підняли голови. З щойно розрізаного конверта з девізом проекту будинку зразкового чотирикласного училища в Києві, за який присуджено першу премію, на стіл випав аркуш паперу. На ньому чорним по білому було написано: “Студент IV курсу Петербурзького інституту цивільних інженерів П. Альошин”. Йшов 1903 рік...» [9]. Такі приклади можна примножити. Одне очевидно: Ясієвич був майстром наукового портрету. Він писав вірші й водночас досліджував досвід панельного й каркасно-панельного домобудування кінця 1960-х — початку 1970-х. Як не дивно, це було органічним, фізик і лірик уживалися в одній особі поліфонічно:

наукові праці були опоетизованими втручанням у яскраві архітектурні епохи модерну й конструктивізму, вірші — трошки технізованими [10]. «Якщо до XIV століття архітектори оперували інтуїцією, ідеями, то у XX столітті архітектура переходить в галузь науки», — згодом запише він.

Список наукових праць Ясієвича (в тому числі опублікованих посмертно) містить понад сотні назв. Підходячи до нього реєстраційно, слід виокремити кілька галузей в області архітектурознавства, в яких працював науковець. По-перше, це історія архітектури України кінця XIX — початку XX ст., а також 1920–1930-х (провідні тенденції, стилістичні утворення, персоналії). По-друге, — історія залізобетонного будівництва взагалі і, зокрема, в Україні (тенденції розвитку, персоналії вчених і інженерів). По-третє, — історія архітектурно-будівельної науки, техніки й освіти в Україні за останні півтора століття. По-чет-

верте, — загальна теорія штучного середовища. По-п'яте, — основні напрями розвитку будівельних конструкцій, конструктивних систем і методів будівництва. В останні роки життя Володимир Євгенович працював над рукописом книги про історію стилю модерн в Україні [11]. Важко дати стисле і змістовне енциклопедичне визначення творчої діяльності вченого: мабуть, найбільше йому все ж таки пасує поняття «архітектурознавець» [12].

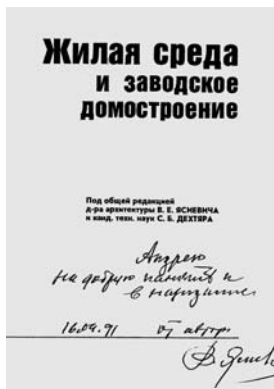
Шість індивідуальних і декілька колективних монографій, численні статті, що унаочнюють простір кількох наукових зацікавлень Ясієвича, здавалося б, лише опосередковано пов'язаних між собою, на відміну од праць інших науковців, що також писали на замовлення видавництва, керівних установ та міністерств, — не залежувалися на полицях книжкових магазинів. Книга, видана «за мотивами» докторської дисертації, — досі єдине видання, в якому було комплексно реабілітовано цілу архітектурну епоху (злам XIX–XX ст.) [13]. А от, скажімо, книжка про бетон та залізобетон в архітектурі з серії «Матеріал в архітектурі», започаткована за ініціативою Дмитра Айрапетова і Володимира Ясієвича у московському «Стройиздате» наприкінці 1970-х, через десять років після виходу в Москві була перекладена словацькою мовою і видана у Чехословаччині [14] як підручник для архітектурних і технічних вузів. Книга про архітектуру України зламу XIX–XX ст., котра виходила у видавництві «Будівельник» майже десять років, була відзначена почесним дипломом Президії Академії художеств СРСР 1989 р. [15] (авторів запропонували подати документи на обрання чле-

ном-кореспондентом цієї Академії, але з цього наміру нічого не вийшло).

У 1970-х, за розповіддю Володимира Євгеновича (з яким мені пощастило тісно спілкуватися протягом трьох років [16]), у видавництвах побоювалися видавати книжки про діячів архітектури й інженерної справи, особливо доби імперіалізму: хтось міг хибно зрозуміти такі дослідження. Великих зусиль вимагало «вибиття» звичайного іменного покажчика у книзі 1988 року, та й взагалі видання двох книжок (1986 та 1991 рр.) з серії «Видатні вчені інженери-будівельники України» (у співавторстві з Самуїлом Дехтярем та Сергієм Сухоруковим, за редакцією Ясієвича). У цих виданнях поєднався талан Ясієвича-архівіста й Ясієвича-аналітика: на іншому матеріалі — матеріалі інженерного мистецтва — було продовжено слушну традицію видань 1966–1967 рр. щодо творчості архітекторів [17]. Це був для вітчизняної історії науки досить новий жанр наукової біографії.

Невеличка книжка «Конструктивні системи житла майбутнього» 1974 р. презентує цілісний погляд автора, який базувався на власному розумінні штучного середовища [18], на популярну на той час тему житла 2000-го року. Показово подивитись на цю (й аналогічні до неї) працю зараз, коли 2000-й рік вже десятиліття як промайнув: Ясієвич як «науковий мрійник» — питання цікаве. Тут не місце займатися його розбором: нагадаю лише, що книжка Володимира Євгеновича побачила світ у контексті з перекладеними російською монографіями французького науковця Мішеля Рагона («Міста майбутнього», М., 1969)

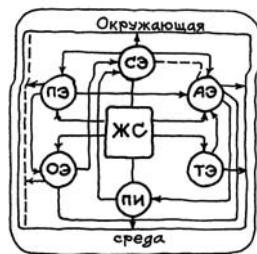
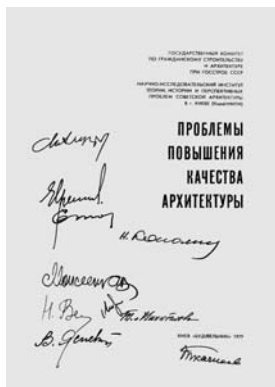
та болгарина Пенчо Велева («Міста майбутнього», М., 1985). Характерним є те, що в Україні чи не єдино Ясієвич (можливо, ще Йосип Каракіс і Наталя Чмутіна) працював над розробкою цього питання, причому не з точки зору абстрактної, «космічної» футурології, як це робили його зарубіжні колеги, а з точки зору конструкційного забезпечення побудови архітектурної форми майбутнього, як її розуміли гарячі голови футурологів. У вирії цього абстрактного питання Ясієвич займав позицію тверезого спостерігача й аналітика ситуації. Студії Ясієвича щодо «міст майбутнього», як не дивно, не втратили актуальності й зараз, але спрямованість їх уявляється важливою не стільки у прагматичному аспекті («ось так і має бути»), скільки в аспекті теоретичному: футурологічна exercitatio — вправа, важлива саме як можливість помислити контур людського буття у майбутньому за умов, що цей контур не є наявним у теперішньому бутті, і лише конструється як розумове завдання. Тобто футурологія в архітектурі існує як певний ментальний колапс, і саме цим вона є цікавою.

Певно, таке саме — у дещо абстрагований спосіб — налаштування Ясієвича диктувало йому книжку «Про стиль і моду (Архітектура, меблі, одяг)», написану на замовлення видавництва «Мистецтво» (1968). У ній науковець вживає й розглядає окремі прояви поняття стиль і самого стилю в історії розвитку матеріально-художньої культури. По суті, ця студія й досі чи не єдине видання з доступно й прозоро викладеною комплексною історією генезису стилю й моди у людському побуті (зокрема, в архітектурі — тобто там, де вона проявляє себе як «побут»). Автор поставився до проблеми з гумором, властивим оцінці побутових явищ як таких, тому книжку цікаво читати, але, безперечно ж, за сорок років після її появи, мода на наукові проблеми змінилася і акт читання може вимагати більш проникливого, структурно-семіотизованого тексту. Але ж на той час на наших теренах ця книжка прозвучала яскравим словом.

Через виняткову працелюбність (він був «трудоголиком») Володимиру Євгеновичу вдалося багато зробити за 63 роки життя. Майже усі написані книжки побачили світ. — Багатьох вчених, котрі теж працювали в області історії архітектури, спіткала менш прихильна наукова доля (Федір Шміт, Іполит Моргілевський, Стефан Таранушенко та ін.). Прикутий до ліжка тяжкою хворобою (внаслідок якої було ампутовано ногу), Володимир Євгенович працював над автобіографічною студією «Мое життя» [19], яка, можливо, є чи не єдиним текстом-спогадом науковця у такій оригінальній області як архітектурознавство: її видання могло б поповнити скарбницю мемуарної літератури нечисленних дон-кіхотів цієї дисципліни. Архів рукописів Ясієвича значний: у ньому містяться машинописи монографій «Монументальна скульптура Києва» (співавтор, дружина Майя Тарасова), «Вони були будівельниками», «Роль творчої особи: архітектор, дизайнер і суспільство», «Стиль в архітектурі», «Архітектори міста Києва» (незакінчена), «Модерн в Україні» (незакінчена), рукописи статей переважно з історико-архітектурного циклу [20].

Я не переслідував мету традиційного для біографічних текстів втручання в сутність ідей Володимира Євгеновича: для цього потрібне спеціальне дослідження. Ще менше існує підстав для загальної оцінки творчої спадщини науковця: не відчую на це морального права. Одне здається очевидним: праці Ясієвича — надруковані й ненадруковані — є вагомим внеском у вітчизняне архітекту-

ЖС = (СЭ, ПЭ, АЭ, ТЭ, ОЭ, ПИ)

Рис. 11. Модель системы «жизная среда» и ее элементы:
СЭ — социальная; ОЭ — оборудование; ПЭ — природные; АЭ — архитектурные; ТЭ — технические; ПИ — произведения искусства и дизайна

роззнавство хоча б через те, що без них важко уявити собі її сучасний стан (на жаль, оцінка цього стану є вимушено песимістичною). Ученому поталанило настільки щільно досягнути проблемний простір у кількох галузях архітектурно-будівельної науки, що він виявився деякою мірою вичерпаним. Але Ясєвич як справжній науковець завжди лишав рештки цього простору для суперечок, іншої точки зору, дискурсу і дискутування. Своїми працями Володимир Євгенович їх просто ініціював [21]. «Чи є місце суб'єктивному [в науковій творчості]?» — питає вчений сам себе на сторінках книги Кагана (вклейка до с. 155). — «Є на всіх етапах творчості, але особливо в композиції [матеріалу] та її елементах».

Про його фахову принциповість у наукових питаннях свідчить один документ, рукопис якого зберігається в моїй збірці:

*«Главному редактору книги “Киев (архитектурно-исторический очерк)”,
директору КиевНИИТИ
тов. Дахно В. П.*

*Ясевича В. Е.,
чл. редколлегии книги
и члена НТС, докт. арх.*

Заявление

Рассмотрение рукописи книги “Киев” на НТС 23.XII.87 г. оставило у меня ощущение неудовлетворенности. Рукопись представлена в неоформленном виде, некоторые разделы остались со времени 1975 г. без переделок, иллюстрации не подготовлены, отсутствовало оглавление. Все это не позволяет объективно судить о ру-

кописти. Рецензия была комплиментарной и не содержала конструктивной критики.

На совете справедливо говорилось об ответственности за научный уровень работы, которая должна заменить небезынтересную книгу М. М. Шулькевича. Для того чтобы это произошло на качественном уровне, считаю необходимым сделать следующие конструктивные предложения, которые могут быть лично реализованы в выделенном для доработки 1-м квартале 1988 г.:

1. Необходимо пересмотреть общую концепцию и структуру книги, для чего использовать внешнее рецензирование специалистами, в особенности по современному Киеву.

2. Необходимо усилить градостроительный аспект книги с показом генпланов на разных этапах.

3. Период капитализма сейчас неоправданно мал (1/14 текста, 1,0 печ. л.), в то время когда это основной массив сохранившихся памятников, он должен содержать не менее 3–4 листов. Периодизация, принятая по этому периоду, давно устарела (конец XVIII — 1861 г. и 1861–1917 гг.). Это не соответствует принятому в истории архитектуры УССР и СССР. Поэтому предлагаю вместо одного дать два раздела по капитализму (1830-е — 1880-е гг. и 1890-е — 1917 г.), что позволит при-

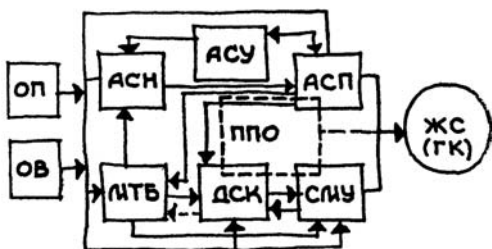

Рис. 4. Модель «Системы домостроения»:

ОП — общественные потребности; **ОВ** — общественные возможности; **ЖС** — жилая среда; **ГК** — градостроительный комплекс; **АСУ** — архитектурно-строительное управление; **АСН** — наука; **АСП** — проектирование; **МТБ** — материально-техническая база; **ДСК** — домостроительные комбинаты; **СМУ** — строительное-монтажное управление; **ППО** — проектно-производственные объединения как новая версия модели

вести результаты новейших исследований последних лет и более глубоко и всесторонне осветить вопросы планировки и застройки, которые сейчас изложены концептивно, например более подробно развернуть формирование русского стиля, неоренессанса и др. направлений. Есть возможность больше сказать о крупнейших архитекторах и типах зданий (эти вопросы изложены в моих материалах, которые достаточно широко апробированы и содержат новые концепции).

4. Необходимо рассмотреть аппарат книги (ссылки, списки литературы, подтекстовки) и выработать единую методiku его подачи.

5. Необходимо как можно скорее дать возможность всем членам редколлегии познакомиться с рукописью в полном объеме.

24.XII.87

В. Ясевич»

На прикладі наукової спадщини Ясієвича наочно маємо упевнити себе у дивовижній суб'єктивності будь-якої творчості, яка тільки й визначає місце твору як історично унікальне. Володимир Євгенович був ерудованою й енергійною людиною, і ці дві якості не заважали, а допомагали одна одній, він розумів, що історія створюється за правилами інвенції, з домислом-розфарбовкою, і відчував себе не фіксатором, а творцем історії.

Адже портрет науковця створюється вже іншою історією подвійно: зсередини, творами самого портретованого. Вони розташовуються в культурному полі мальовничо й обіймають низку наукових сфер, і зовні, тобто соціально, «читацько», — коли така мозаїка не розшаровується, не перекривається пізнішим студійним напластуванням, а створює тло, той безперечний ґрунт, на якому напластування стає необхідним, оскільки перетворює первісне «тіло» на більш рельєфне. Про Ясієвича не можна сказати, що ним «виконана велика

Володимир Ясієвич з колегою Олександрою Жіздринською у Херсонесі

робота, але — фізична»: ним виконана значна розумова робота, а це завжди видно на будь-якій відстані.

Наукова спадщина Володимира Євгеновича протягом майже двадцятиліття по його смерті стає зразком науково-поетичного ставлення до розв'язання численних проблем архітектурознавства, який не лише слід мати перед очима, а й постійно перетворювати в тиглі власних суджень. Адже саме так перевіряється науковий доробок на міць. Творчість Ясієвича це немов бетон, який ним був ретельно студійований в історичній ретроспекції, що з часом лише міцнішає: набирає ваги і стає більш жаданим.

1. Урна з прахом — на Байковому цвинтарі в родинній могилі (неподалік від місця поховання Лесі Українки). Некрологи опубліковано: *Вечірній Київ*. — 1992. — 18 груд.; *Архітектор + Будівельник* (газета Київ. інж.-буд. ін-ту). — 1993. — Бер. — № 1085/1086. Див. також: *Памяти Вл. Ясієвича* / Сост. А. Пучков, М. Тарасова // *Самватас*. — К., 1993–1994. — № 9. — С. 71–124; *Пучков А.* Чарівна суб'єктивність архітектурної науки: До наукового портрету В. Ясієвича // *Архітектурна спадщина України*. Вип. 3, ч. 1. — К., 1996. — С. 238–242; *Пучков А.* Володимир Євгенович Ясієвич (1929–1992) // *Видатні українські вчені та інженери-будівельники* / За заг. ред. М. М. Жербіна. — К., 2005. — Вип. 7. — С. 56–66.

2. Див.: *Мардер А. П.* Архітектура // *Архітектура: Короткий словник-довідник* / За ред. А. П. Мардера. — К., 1995. — С. 27–28, та ін.

3. Див.: *Габричевский А. Г.* Теория и история архитектуры: Избр. соч. / Под ред. А. А. Пучкова. —

К., 1993; *Габричевский А. Г.* Морфология искусства / Под ред. А. М. Кантора. — М., 2002; *Некрасов А. И.* Теория архитектуры / Сост. В. В. Кириллов, И. А. Кызласова. — М., 1994; *Мардер А. П.* Эстетика архитектуры: Теоретические проблемы архитектурного творчества. — М., 1988; *Зубов В. П.* Труды по истории и теории архитектуры. — М., 2000; *Зубов В. П.* Архитектурная теория Альберти. — СПб, 2001; *Каганов Г. З.* Санкт-Петербург: Образы пространства. — 2-е вид. — СПб, 2005; *Каганов Г. З.* Петербург в контексте барокко. — СПб, 2001; *Лебедева Г. С.* Новейший комментарий к трактату Витрувия «Десять книг об архитектуре». — М., 2003, та ін.

4. Примірник книжки (*Каган М. С.* Лекции по марксистско-ленинской эстетике. Ч. 2. Диалектика искусства. — Л., 1964) зберігається в моєму архіві. Вдячний дружині вченого Майї Володимирівні Тарасовій за щиросердне надання можливості користуватися особистим архівом і домашньою бібліотекою В. Є. Ясієвича, які значною частиною тепер стали моїм домашнім зібранням.

5. НДІ теорії та історії архітектури і містобудування — профільний інститут Держбуду України. Існував протягом 1945–2007 рр. Історію закладу у 1945–1995 рр. викладено у статті: *Дахно В. П.* До 50-ліття Державного науково-дослідного інституту теорії та історії архітектури і містобудування // Теорія та історія архітектури: Зб. наук. пр. / Редкол.: М. Дьомін (гол.), А. Мардер, А. Пучков та ін. — К., 1995. — [Вип. 1.] — С. 5–25.

6. Див.: Основные печатные труды В. Е. Ясиевича / Сост. М. Тарасова, А. Пучков // Самватас... — С. 114–124 (за останні роки цей список слід доповнити кількома позиціями).

7. Слід назвати кандидатську дисертацію Ясієвича «Історія залізобетонного будівництва на Україні (з кінця XIX по початок XX ст.)» (Київ, 1963), виконану під науковим керівництвом академіка Академії будівництва і архітектури УРСР, професора В. М. Яріна.

8. Див.: *Ясиевич В. Е.* Штатский генерал мостового дела (Н. А. Белелюбский) // Теорія та історія архітектури і містобудування: Зб. наук. пр. НДІТІАМ. — К., 2002. — Вип. 5. — С. 416–426.

9. *Ясиевич В. Е.* Київський зодчий П. Ф. Альошин. — К., 1966. — С. 5.

10. Адаже М. А. Гаспаров стверджував, що немає поганих і добрих віршів: є вірші, які подобаються нам, і вірші, які подобаються комусь іншому (*Гаспаров М. А.* Записи и выписки. — М., 2000. — С. 256).

11. Незавершений рукопис зберігається в архіві автора цих рядків і, можливо, колись побачить світ. Короткий конспект майбутньої монографії Володимир Євгенович опублікував (*Ясієвич В.* Модерн на Україні // Кур'єр ЮНЕСКО (Україна). — 1990. — № 10. — С. 42–45).

12. Дозволю навести повністю автобіографічну довідку В. Є. Ясієвича (другої половини 1980-х рр.) для якогось енциклопедичного видання (з моїми кон'єктурами):

«**ЯСИЕВИЧ Владимир Евгеньевич** (р. 6.VI 1929, г. Коростень Житомирской обл. [— 13.XII 1992, г. Киев]) — укр. сов. ученый в области теории архитектуры и строительства. Доктор архитектуры (с 1983). Окончил (1954) Киевский инженерно-строительный институт. Член КПСС (с 1963). С 1954 — в Институте теории, истории и перспективных проблем советской архитектуры в г. Киеве. В 1957–1961 зав. отделом Музея архитектуры, с 1977 — зав. сектором научно-технических проблем архитектуры, одновременно (1959–1965) преподавал в Полиграфическом институте им. И. Федорова. Основные труды по истории и теории архитектуры и строительства, проблеме взаимосвязи конструкции, материала и формы в архитектуре, по проблеме стиля. Участ-

бовал в колективних трудах: “Научно-технический прогресс в Украинской ССР” (К., 1973); “Київ сьогодні” (К., 1973); “Труды XIII Международного конгресса по истории науки” (М., 1974); “Проблемы повышения качества архитектуры” (К., 1979); “Развитие строительной науки и техники Украинской ССР” ([В 3-х т.] К., 1989[—1990]); [“Жилая среда и заводское домостроение” (К., 1990) и др.]. Соч.: “Київський зодчий П. Ф. Альошин” (К., 1966); “Про стиль і моду” (К., 1968); “Конструкція і форма в архітектурі” (К., 1971); “Конструктивні системи житла майбутнього” (К., 1974); “Бетон и железобетон в архитектуре” (М., 1980); [“Beton a zelezobeton v architecture” (Bratislava; Praha, 1987), “Архитектура Украины на рубеже XIX–XX веков” (К., 1988)] » (Машинопис).

13. Див.: Тимофеевко В. И. Реабилитация архитектурной эпохи [Рец.] // Стр-во и архитектура. — 1989. — № 10. — С. 23.

14. Див.: Jasiševic VI. Beton a zelezobeton v architecture. — Bratislava; Praha, 1987. У цій самій серії було також видано у Москві, а потім перевидано словацькою мовою книгу колеги Ясієвича А. П. Мардера «Металл в архітектурі» (М., 1980). Див.: Marder Abram. Kov v architecture. — Bratislava, 1989.

15. Див.: Архитектура СССР. — 1990. — № 1. — С. 126.

16. День нашого знайомства — 20 грудня 1989 р.

17. Відомо, що наприкінці 1960-х рр. побачили світ книжки-монографії про творчість архітекторів П. Ф. Альошина (В. Е. Ясієвич, 1966), О. М. Вербицького (С. В. Кохан, С. К. Кілессо, 1966), О. Л. Красносельського (О. Н. Ігнатів, 1966), В. М. Рикова (П. І. Макушенко, 1967), інженера О. І. Неровецького.

18. Ця теорія викладена Ясієвичем у кількох публікаціях, кожна є своєрідним розвитком попередньої. Див.: Ясієвич В. Е. Об общей теории искусственной среды // Стр-во и архитектура. — 1974. — № 8. — С. 28–32; Ясієвич В. Е. Загальна теорія штучного середовища (житла) // Ясієвич В. Е. Конструктивні системи житла майбутнього. — К., 1974. — С. 4–15; Ясієвич В. Е. Общие проблемы жилой среды: Концептуально-системный аспект // Жилая среда и заводское домостроение / Под общ. ред. В. Е. Ясієвича и С. Б. Дехтяра. — К., 1991. — С. 5–49, та ін.

19. Див. фрагмент: Ясієвич Вл. Духовная жизнь: Из книги воспоминаний «Моя жизнь» // Самватас... — С. 78–84.

20. «Творчість київського міського архітектора В. М. Ніколаєва», «Творчість О. Я. Шиле» та ін. За моєю ініціативою низка матеріалів була оприлюднена у культурологічному часопису «Самватас» (1993–1994, № 9), а також протягом кінця 1990-х — початку 2000-х у збірниках наукових праць спочилого у Бозі НДІТІАМ. Див.: Ясієвич В. Е. Постмодернизм или архитектурный плюрализм? О развитии стилистических направлений на Украине // Теорія та історія архітектури і містобудування: Зб. наук. пр. НДІТІАМ. — К., 1998. — Вип. 3. — С. 223–231; Ясієвич В. Е. Штатський генерал мостового дела (Н. А. Белелюбский) // Теорія та історія архітектури і містобудування. — К., 2002. — Вип. 5. — С. 416–426 (те саме: Ясієвич В. Генерал мостового дела: Николай Белелюбский / Подгот. текста и коммент. А. Пучкова // А+С. — 2008. — № 1: Металл и архитектура. — С. 177–184).

21. Див., наприклад, статтю В. В. Чепелика «Про раціоналістичні тенденції в архітектурі ХХ ст.» (Стр-во и архитектура. — 1976. — № 7. — С. 27–31), яка була науковим резонансом на статтю Ясієвича «Біла витокив архітектурі ХХ ст.» (Стр-во и архитектура. — 1975. — № 10. — С. 28–36).